

відмічається як стабільний, лише три працівники з даної вибірки мають ознаки депресивного стану, підвищений рівень тривожності та високий рівень впливу травматичної події.

За допомогою кореляційного аналізу було виявлено, що при підвищенні рівня впливу травматичної події підвищується рівень депресії (0,432 при $p=0,05$), а при підвищенні рівня депресії підвищується рівень особистісної тривожності (0,600 при $p=0,05$). Цікавим залишився факт, що а ні вік, а ні стаж роботи не впливають на рівні депресії, тривожності та впливу травматичної події.

Узагальнюючи отримані результати, ми знаходимо підтвердження того, що навіть при певній готовності до екстремальних ситуацій у працівників ОВС виникають деякі зміни психологічного характеру пов'язані з перебуванням в екстремальних ситуаціях.

Виявлені нами особливості психічних станів у працівників, які перебували в зоні АТО є складовими посттравматичного стресового розладу. Людині притаманне прагнення до екзистенціальної безпеки. Значні культурні зрушення, загибель людей підчас проведення антитерористичної операції додають працівникам кризу глибоко внутрішнього, особистісного характеру, породжуючи так звану кризову свідомість. До неї звичайно відносять свідомість, що характеризується таким набором ознак: занепокоєння, тривожність, страх, невпевненість у завтрашньому дні, явно чи неявно виражене песимістичне сприйняття дійсності.

Узагальнюючи проведення дослідження, можна дійти висновку, що на даному етапі існує реальна необхідність підвищення якісного рівня надання психологічної допомоги консультативного та психотерапевтичного характеру працівникам органів внутрішніх справ, які збираються, перебувають чи повернулись із зони АТО.

Список використаних джерел:

1. Владислава Н. Особенности краткосрочной интенсивной психотерапии и подготовки психологических кадров для работы в экстремальных ситуациях // Доклады X итоговой конференции Европейской ассоциации психотерапии европейского конгресса по психотерапии. Москва, 1–4 июля 2001.
2. Котенев И. О. Психологические реакции работников милиции в чрезвычайных обстоятельствах и постстрессовые состояния: предупреждение и психологическая коррекция // Психопедагогика в правоохранительных органах, 1996, №1(3), с. 76–84.
3. МКБ-10. Классификация психических и поведенческих расстройств. Исследовательские диагностические критерии. ВОЗ, Женева, СПб. 1995.
4. Посттравматичні стресові розлади: діагностика, лікування, реабілітація/методичні рекомендації [уклад.: Волошин В.П. та ін.] – Харків, 2002. – 47с.
5. Тарабрина Н. В., Лазебная Е. О., Зеленова М. Е. и др. Психологические характеристики лиц, переживших военный стресс // Труды Института психологии РАН. М., 1997. С. 254–262.

Особливості емоційного розвитку студентів з різним типом темпераменту

Пртика Б.В., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор Хохліна О.П.

Об'єктом теоретико-емпіричного дослідження була емоційна сфера психіки студентів, предметом – особливості емоційного розвитку студентів з різним типом темпераменту. Мета дослідження – виявити наявність

особливостей в емоційній сфері студентів залежно від їх темпераменту.

На теоретичному етапі вивчення праць В.Вунда, В.Джеймса, Б.М.Теплова, В.Д.Небиліцина, Е.П.Ільїна, І.Бека, Л.Божович, Д.Ельконіна, О.Запоржця, Г.С.Костюка та ін. показало, що важливим проявом психічного благополуччя є стан емоційної сфери людини. Емоції – психічний процес, який відображає особисту значущість та оцінку внутрішніх та зовнішніх ситуацій для життєдіяльності людини у формі безпосередніх переживань. До видів емоцій відносять афекти, власне емоції, почуття, настрої, стрес та фрустрація. Емоції виконують відображувально-оцінну, мотиваційну, сигнальну, прогностичну, активаційно-енергетичну, комунікативну, регулюючу, маніпулятивну, пізнавальну, організуючу та інші функції. В онтогенезі емоційна сфера людини розвивається найбільшою мірою від народження до 20 – 22 років. У розвитку емоцій людини відіграють біологічні та соціальні чинники.

Всі люди відрізняються між собою, вони по-різному реагують на життєві обставини. Одні люди збуджуються сильно, діють енергійно, інші – слабо та не енергійно. Одні люди стримані й врівноважені, інші при аналогічній ситуації відразу спалахують та діють поривчасто. Такі індивідуальні особливості визначаються темпераментом. Темперамент – це психічна властивість особистості, яка характеризується динамікою протікання психічної діяльності. Темперамент проявляється у загальній активності, у моториці та емоційності.

На думку В.Д.Небиліцина, саме загальна активність, моторика та емоційність складають структуру темпераменту й лежать в його основі. Характеризуючи на цій основі основні типи темпераменту, він використовує й характеристики емоційності людини – вразливість, імпульсивність, емоційна лабільність. Однак конкретних та більш повних змістовних даних щодо особливостей емоційної сфери соціального характеру у представників, зокрема студентів, різного темпераменту у літературних джерелах не віднайдено. Це й зумовило необхідність проведення нами спеціального емпіричного дослідження.

На емпіричному етапі дослідження з метою вивчення емоційної сфери та темпераменту у студентів

Використовувались такі методики дослідження, як методика «Чотирьохмодальний емоційний опитувальник» Л.А.Рабіновича, методика «Емоційна збудливість - врівноваженість» Б.Н.Смірнова, методика «Оцінка емоційної зрілості» під редакцією О.Я.Чебикіна, опитувальник «Переважаючий тип темпераменту» А. Белова. Досліджуваними були студенти другого курсу навчально-наукового інституту права та психології НАВС, які навчаються за напрямом підготовки «Психологія», у кількості 25 осіб. Були отримані емпіричні дані, які показали наступне.

1. Серед досліджуваних найбільше виявилось тих, хто має холеричний та сангвінічний тип темпераменту. Значно менший відсоток досліджуваних студентів має флегматично-меланхолічний, меланхолічний, холерично-сангвінічний, сангвінічно-флегматичний, флегматичний та змішаний типи темпераменту.

2. Емоційний розвиток студентів характеризується: домінуванням у них емоцій гніву та радості; емоційною збудливістю переважно високого та середнього рівня; недостатньою емоційною зрілістю за показниками емпатії

та саморегуляції; експресивність емоцій у досліджуваних виявилася достатньо розвиненою.

3. Співставлення даних щодо емоційного розвитку за показниками домінуючих емоцій, рівня збудливості-врівноваженості, емоційної зрілості за шкалами експресивності, емпатії, саморегуляції та віднесеність студента до певного типу темпераменту показало наявність зв'язку між досліджуваними явищами, що є підставою говорити про певні особливості емоційного розвитку особи залежно від найбільш біологічно обумовленої підструктури особистості – темпераменту.

На основі отриманих даних стало можливим побудувати психологічний профіль емоційного розвитку студентів різних темпераментів:

Меланхоліки:

емоційна зрілість - за показниками експресивності, емпатії, саморегуляції;

домінуючі емоції – радість, гнів;

емоційна збудливість – високий рівень.

Флегматики:

емоційна зрілість - за показниками експресивності, саморегуляції;

домінуючі емоції – гнів;

емоційна збудливість – середній рівень.

Холерики:

емоційна зрілість - за показниками експресивності та емпатії;

домінуючі емоції – радість, гнів;

емоційна збудливість – високий рівень.

Сангвініки:

емоційна зрілість - за показником експресивності;

домінуючі емоції – радість, гнів;

емоційна збудливість – середній рівень.

Отримані дані мають наукову новизну та практичне значення. Зокрема, вони визначають шляхи роботи з формування у студентів емоційної зрілості; при роботі зі студентами з різним темпераментом слід враховувати особливості їх емоційної сфери.

Про теоретичний підхід до розв'язання проблеми збереження психологічного здоров'я у майбутнього правоохоронця

Стрижак О.Г., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор Хохліна О.П.

Однією з найбільш актуальних наукових проблем є проблема збереження психологічного здоров'я працівників, діяльність яких здійснюється в екстремальних умовах, призводить до емоційного вигорання, професійної деформації. До такої діяльності належить і діяльність юриста, зокрема правоохоронна діяльність. На основі теоретичного дослідження проблеми, в результаті вивчення праць таких вчених, як Д.О.Александров, В.Г.Андросюк, Л.І.Казміренко, О.М.Костенко, М.В.Костицький, О.І.Кудерміна, В.О.Лефтеров, С.Д.Максименко, В.М.Маркін, В.С.Медведев, І.М.Охріменко, В.В.Романов, А.В.Хоменко, О.П.Хохліна, О.К.Черновський, Ю.В.Чуфановський та ін., визначено один із